

Nikola Dogan

TEOLOŠKI STUDIJ NA TEOLOGIJI U ĐAKOVU

1. Što je teološki studij?

U svojim najdubljim korijenima teologija je pokušaj shvatiti sadržaj vjere i sistematski, razumno razložiti i učiniti shvatljivim svakome čovjeku koji u Boga vjeruje. Stoga je i njezina najrealnija definicija da je teologija "intellectus fidei". Kroz povijest teologija je imala različite oblike i forme. Ona je, ipak, uvijek bila - jer to joj je narav - razmišljanje o sadržaju vjerovanja.

Korijeni teologije leže prvotno u samoj spasiteljskoj osobi Isusa Krista. Objavivši se konačnim Objaviteljem i "baštinikom svega" (Hebr 1,2) Isus Krist ostavlja zapovijed svojim učenicima: "Idite po svem svijetu i propovijedajte Radosnu vijest svakom stvorenju! Tko bude vjerovao i pokrstio se, spasit će se: tko ne bude vjerovao osudit će se" (Mk 16,15-16). Radosna vijest, Evanđelje, prvi je i osnovni sadržaj teologije kao znanosti.

Poruka i sadržaj Radosne vijesti koju Isus ostavlja svojim učenicima kao zadaću ima svoje univerzalno značenje - ona je za sve ljude, - kao i povijesnu određenost, - ona je za sve povijesne epohe. Teologija je stoga temeljna zadaća zajednice vjernika okupljenih u Crkvi. Korijeni teologije su, dakle, soteriološki i eklesiološki. A Crkva kao zajednica koja Radosnu vijest naviješta, koja traži najbolje načine da tu vijest približi čovjeku i njegovu mentalitetu, mora znati čitati "znakove vremena".

Teologija, dakle, ima svoje izvore i temelje u soteriološkom poslanju Crkve. Ona se mora događati u okviru zajednice koja vjeruje u Isusa Krista. To joj daje autentičnost i vjerodostojnost. Drugo što teologija još mora uzeti u obzir jest kulturološko ozračje u kojemu se navještaj Radosne vijesti događa. Smijemo to nazvati inkarnacijom teologije u pojedinu povijesnu epohu i kulturu.¹

Vjera koja se ne inkultivira, nije stvarno ucijepljena u kulturu, u mentalitet, jezik i misaoni svijet jedne epohe. Teologija nužno mora uzeti u obzir

1 "Die Aufgabe der Kirche zu allen Zeiten ist es, sich zu inkarnieren, und zwar in die jeweils neuen Kulturen und Kultursituationen. Ich darf noch mals aus dem Gründungsbrief Johannes Pauls II. für den päpstlichen Rat für Kultur zitieren: ein Glaube, der nicht Kultur geworden ist, ist kein voll entwickelter Glaube." *Ein Gespräch mit Kardinal Paul Poupard*, u: Herder Korrespondenz, Heft 6, Juni 1985, str. 268.

kulturu kao ozračje u kojemu čovjek postaje čovjekom. I u tom ozračju ona mu mora progovoriti o Bogu, ali i o njemu samome.²

Treća vrlo važna dimenzija koju kršćanska teologija mora uzeti u obzir jest sam čovjek kojemu se Radosna vijest navješćuje. Čovjek je jedinstveno biće u cijeloj stvarnosti, jer tijekom cijeloga svoga života on sebe ne posjeduje, nego se stalno mijenja, stvara, i u toj trajnoj napetosti egzistira. E. Bloch to vrlo lapidarno definira: "Ja jesam. Ali ja nemam sebe. Stoga mi tek bivamo".³

Čovjek je u potrazi za samim sobom. I kada u tom traženju postavlja pitanja o smislu, o osmišljenju svoje vlastite egzistencije, čovjek tada počinje religiozno misliti.⁴ I to nije tek neko pitanje od mnoštva mogućih pitanja, nego apsolutno i egzistencijalno pitanje koje osvjetljava cijelu ljudsku i povijesnu i nadpovijesnu stvarnost.⁵

Pokušajmo sada zaokružiti govor o sadržaju teologije kao znanosti. Teologija mora svoju zadaću ostvariti kroz tri sloja:

1. - teologija istražuje Božji zahvat u ljudskoj povijesti kojim Bog sebe čovjeku objavljuje kao spasonosnu Radosnu vijest. To je područje *spasa, soterije*.

2. - polog objavljene istine Crkva u svome krilu čuva, proučava i u povijesti navješćuje uzimajući uvijek u obzir zakonitosti inkulturacije. To je područje odnosa *vjere i kulture*.

3. - teologija nužno ulazi u područje antropologije i tu traži i stvara odgovore na ljudsko pitanje o životu. To je područje *kršćanske antropologije*.

I tako ta tri temeljna elementa - *soterija, kultura, antropologija* - imaju prvotnu važnost u shvaćanju teologije kao znanosti. Povijest teologije ukazat će na više ili manje važne momente koji su se razvijali u njoj kao znanosti, ali će uvijek spomenute elemente morati uzeti u obzir. Teologija je, to valja još jednom naglasiti, spasonosna znanost i znanje.⁶

2 Usp. P. Rossano, *Vangelo e cultura*. Note per un incontro tra il Vangelo e la cultura contemporanea, Roma 1985; B. Genero (autori vari), *Inculturazione della fede*. Saggi interdisciplinari, Napoli, 1981.

3 E. Bloch, *Tübingenski uvod u filozofiju*, Beograd, 1973., str. 33.

4 Usp. H. Gollwitzer, *Ich frage nach dem Sinn des Lebens*, München, 1974; Isto tako J. Moltmann, *Dieu - homme et femme*, Paris, 1984.

5 Usp. K. Rahner, *Die Sinnfrage als Gottesfrage*, u: *Schriften* 15, Köln, 1983., str. 195-205.

6 Usp. R. Latourelle, *Teologia scienza della salvezza*, Assisi, 1968.

2. Povijesno oblikovanje teološkoga studija

Prvih deset stoljeća kršćanske povijesti teologija je bila spasiteljsko naviještanje utemeljeno u smrti i uskrsnuću Isusa Krista. Početkom dvanaestoga stoljeća teologija sve više poprima oznake racionaliziranog i sistematskog raščlanjivanja kršćanske vjere. Albert Veliki i Toma Akvinski teologiji daju snažne zamahe na razini europske znanosti uopće. Teologija nije samo znanost, ona je i mudrost, kako to mnogi mislioci toga vremena naglašavaju. Skolastika unosi u teologiju osnovne elemente europskoga duha, koji se temelji prije svega na grčkoj filozofskoj misli. Aristotel i Platon, mislioci poganske i nekršćanske filozofske škole, postaju temelji kršćanskoga filozofskog i teološkog razmišljanja.

Snažan poticaj za razvoj teologije bila je reformacija, koja od akademske teologije traži povratak biblijskim i patrističkim izvorima. Tridentinski sabor uočava potrebu novoga vremena, novih premissljanja i konkretnijeg življenja vjere. Sabor stoga preporuča osnivanje sjemenišnih ustanova u kojima bi se svećenički kandidati odgajali u "*pobožnosti i religiji*".⁷

Prva su sjemeništa bile crkvene škole uz katedralne ili stolne kaptole gdje su bili odgajani mladići koji su svršili barem dvanaestu godinu, zakonito rođeni, vještii štivu i pismu, a osjećaju i pokazuju poziv za svećenički stalež. Prve školske discipline bile su: gramatika, pjevanje, račun crkvene godine, Sv. pismo, crkvene knjige (liturgijske), homilije, sveta otajstva (osobito primanje pokornika u ispovijedi) i crkveni obredi.

Đakovačko sjemenište, koje dosada već 191 godinu djeluje u našem gradu, započinje svoj rad u duhu tadašnjih potreba Crkve. U tradiciji Katoličke crkve primjer i uzor kako jedno sjemenište živi i radi bio je Pontificium Collegium Germanicum, kojemu se kasnije priključuje i Collegium Hungaricum. *Pontificium Collegium Germanicum et Hungaricum* osnovao je sv. Igancije Loyolski. Prema tome sjemenišnom uzoru sva su se druga sjemeništa nastojala ustrojiti.⁸

⁷ "Quum adolescentium aetas, nisi recte instituat, prona sit ad mundi voluptates sequendas, et, nisi a teneris annis ad pietatem et religionem informetur, antequam vitiorum habitus totos homines possideat, nunquam perfecte ac sine maximo ac singulari propemodum Dei omnipotentis auxilio in disciplina ecclesiastica perseveret: sancta synodus statuit, ut singulae cathedrales, metropolitanae, atque his majores ecclesiae, pro modo facultatum et diocesis amplitudine certum puerorum ipsius civitatis et diocesis, vel ejus provinciae, si ibi non reperiantur, numerum in collegio ad hoc prope ipsas ecclesias vel in alio loco convenienti ad episcopo eligendo, alere, ac religiose educare et ecclesiasticis disciplinis instituere teneantur". *Conc. Tridentinum*, Sessio XXIII, cap. 18.

⁸ "Među odgojnim zavodima ne samo Italije, nego cijeloga svijeta katoličkoga, ide prvo mjesto glasoviti kolegij njemački (Collegium Germanicum) u Rimu, djelo sv. Ignacija od g. 1552. koji je imao pred očima i sam sabor Tridentinski, kada je razpravljao dekret o sjemeništu. Nanj su se pozivali na saboru samom predsjednik legat kard. Ivan Morone, sv. Karlo Boromeo, Jakov Laynez D.I. a u naše je doba našao odlična povjestnika u kard. I. Steinhuberu. Otvoren je u prvome redu za odlične pitomce iz Njemačke, a Pazmanovim nastojanjem pridružili se poslije i alumni ugarski. Neprocjenjive su zasluge,

Za život dakovačkoga sjemeništa vrlo je važnu ulogu odigrao biskup Antun Mandić, ustoličen za biskupa u Đakovu 26. listopada 1806. godine. "U novom biskupu stekla je dieceza muža, koji je svim osobnim vrlinama i svom prošloću svojom upravo sjajno dokazao, da će se kako dekret sabora Tridentinskog, tako i želja cara Franje, a istim načinom i osnovno nastojanje njegovo oko sjemeništa biskupijskog bez odvlake izvesti" veli Matija Pavić.⁹

Poput svih drugih teoloških učilišta i liceja predmeti na novoootvorenoj teološkoj školi u Đakovu su bili sljedeći: 1. Dogmatika, prema autoru Gazzaniga; 2. Moral, autor Maurus Schenkel (*Ethica Christiana*); 3. Patrologija, prema Tobenz Danielu.¹⁰

Nova akademska godina 1806/7. imala je u rasporedu sljedeće teološke predmete: Prva i druga godina slušala je *Instructiones theologicae*, odnosno metodološki uvod u teološki studij. Treća i četvrta godina slušala je predmet *Dogmatica specialis*, što je u tadašnjoj praksi stvarno bila teologija sakramenata.¹¹

Cjelokupni teološki studij bio je razdijeljen u četiri akademske godine. Bio je to za ondašnje vrijeme uzorak za studij koji je zapravo uzet iz isusovačkih teoloških škola koje su se zvale liceji.¹²

3. Teološki priručnik Matije Živića

Za bolji uvid u teološki studij onoga vremena može dobro poslužiti teološki rad profesora Matije Živića, rođenog u Tovarniku 9. srpnja 1751. Profesor Živić studirao je filozofiju u Kaloči a teologiju u Trnavi, gdje je 1775. godine postigao akademski gradus doktora teologije. Kao profesor djelovao je posebno u Pečuhu gdje je predavao dogmatiku. Nešto kasnije profesor Živić postaje začasnim kanonikom zagrebačkim i profesorom dogmatike u Zagrebu na generalnom seminaru.¹³

Profesor Živić vraća se uskoro u Pečuh gdje opet preuzima predavanja iz dogmatike. U to su vrijeme mnogi dakovački bogoslovi studirali u Pečuhu, tako da je profesor Matija Živić bio i njima predavač dogmatike teologije.

koje je ovaj slavni kolegij stekao za preporod katoličke Crkve u obim spomenutim zemljama; pače valja priznati, da je restauracija katol. vjere i Crkve kako u Germaniji tako u Ugarskoj, potekla skoro jedino iz toga instituta." M. Pavić, *Biskupijsko sjemenište u Đakovu - 1806-1906*, Đakovo, 1911, str. 13-14.

9 *Isto*, str. 57.

10 *Isto*, str. 71.

11 *Isto*, str. 74.

12 "Što su liceji? Da ne zalazimo u davninu Aristotelove škole atenske (od koje zbilja ime potječe) reći ćemo odmah, da su liceji neka imitacija naučnih zavoda Družbe Isusove od konca 16., a osobito od početka 17. stoljeća." *Isto*, str. 85.

13 *Isto*, str. 46-47.

Kao poznati i priznati dogmatičar Matija Živić je bio pozvan 1806. godine i na teološko učilište u Pešti. Tako se teološkim radom i znanošću bavio blizu 30 godina.

Dogmatiku tadašnjega teološkog studija napisao je Živić u deset knjiga. Prva je knjiga izašla u Pešti 1789. u godini francuske revolucije.¹⁴ Ta je knjiga uvodni dio u dogmatiku a obrađuje pitanja iz područja *De existentia Dei*. Analiziramo li sadržaj toga djela uvidjet ćemo da je to spoj teodiceje i filozofije religije. Druga knjiga iz toga niza obrađuje traktat *De Dei natura*. U njegovim raspravama vrlo je prisutna skolastička metoda i misao koja snagom analize i logičkog zaključivanja dolazi do teoloških spoznaja.

Treća knjiga raspravlja o tajni Presvetog Trostva: *De distinctione et numero divinarum personarum*. Središnja tema te dispute je procesionalni red u Božjoj biti. Četvrta knjiga raspravlja o stvaranju svijeta, anđela i čovjeka. Poseban naglasak je stavljen na teologiju istočnoga grijeha. Peta knjiga ulazi u analizu Kristove otkupiteljske uloge pod naslovom *De promisso hominibus in peccatum lapsis Liberatore et fidei in eum necessitate*.

Klasični traktat katoličke teologije *De Gratia* profesor Živić obrađuje u šestoj knjizi po_ naslovom *De notione, et natura, et divisione gratiae Christi*. I ovdje je opet prisutna klasična skolastička teologija, koja na povijesnoj distanci do danas izgleda zanimljivo. Sedma knjiga izlaže katoličku teologiju sakramenata pod naslovom *De sacramentis notione, ejusdemque divina institutione*. Taj dio dogmatike ući će pod zajedničkim naslovom i u novije vrijeme kao rasprava *De sacramentis in genere*.

Osma knjiga pozabavila se teologijom pojedinih sakramenata: *De sacramento Baptismi, De sacramento Confirmationis, De Sanctissimo Eucharistiae Sacramento*. U devetoj knjizi se nastavlja teologija o ostalim sakramentima: *De poenitentia, De sacramento extremae Unctionis, De sacramento Ordinis i De sacramento matrimonii*.

Posljednja knjiga u tome nizu, istovremeno i kompendij cijele teologije, jest teologija posljednjih stvari čovjeka *De vera justificationis notione, ejusque causis et mediis*.

Matija Živić je bio neumorni pisac teoloških tekstova o čemu svjedoči i deset tomova njegove dogmatike koji su izašli u nekoliko godina. Prvi je tiskan 1789. a posljednji, deseti, 1794. godine u Pešti. Može se s pravom govoriti o kapitalnom djelu, koje je u ovim krajevima bilo osnovni manuale, priručnik za studente teologije.

14 M. Zsivics, *De Dogmatis Orthodoxae Religionis*, Liber I, Pestini 1789.

4. Sciagraphia i teološki predmeti

Postoji još jedan index predmeta dogmatske teologije, najvjerojatnije iz devetanestoga stoljeća koji daje novi uvid u studij teoloških znanosti. Naslov toga priručnika je *Sciagraphia institutionum theologiarum generalium, et theologiae dogmaticae*.¹⁵

Predmeti i traktati u ovome priručniku su sljedeći: *Prolegomena, De religione in genere, De religione Naturali, De religione supernaturali, De religione per Christum revelata, De fontibus religionis Christianae cognoscendae, De Iudice controversiarum doctrinae in religione christiana*.

Nakon uvoda u dogmatsku teologiju slijedi popis traktata dogmatske teologije kako se u to vrijeme predavalo. Prvi dio: *De Deo Uno, et Trino*; drugi dio: *De Deo, humanae destinationis auctore, et operatore*; treći dio: *De Deo Reparatore*; četvrti dio: *De Deo Sanctificatore*, i peti dio: *De Deo Retributore*.

I ovaj popis teoloških disciplina koje su se predavale i u đakovačom sjemeništu ukazuje na manje ili više ustaljeni red dogmatske teologije koji je općenito bio prisutan u katoličkoj teologiji.

5. A. Taquerey i teološki studij

U našem stoljeću vrlo važnu ulogu imao je teolog A. Tanquerey čiji je rad postao školskim uzorom i temeljnim orijentacijskim djelom. On sam u proslavu svoje dogmatike veli da je to teologija dogme prema sv. Tomi Akvinskome prilagođenoj tadašnjim okolnostima. Njegov je priručnik za teološki studij razdijeljen u tri tomusa.¹⁶

Prvi tomus koji nosi naslov *Synopsis theologiae dogmaticae fundamentalis* postavlja temelje za cijelu dogmatsku teologiju. U stvarnosti to je zapravo apologetika. Tri su osnovna traktata koji spadaju apologetski dio: 1. *De Religione revelata in genere*; 2. *De Christo Dei legato*; 3. *De vera Christi Ecclesia*. Ovim trima apologetskim traktatima dodaju se još dva: 1. *De Constitutione Ecclesiae catholicae*; 2. *De fontibus Revelationis*.

Drugi tomus obrađuje traktate iz dogmatske teologije pod naslovom *Synopsis theologiae dogmaticae*.¹⁷ Zanimljiva je riječ samoga autora u uvodnom dijelu, u kojemu govori o posveti svoga djela slušačima u sjemeništu: "Argumentum ex Scriptura desumpta paulo fusius quam in ceteris

15. *Sciagraphia institutionum theologiarum generalium, et theologiae dogmaticae*, Arhiv biskupije Đakovačke i Srijemske.

16. A. Tanquerey, *Synopsis Theologiae Dogmaticae Fundamental*, Romae, 1949., editio vigesima sexta.

17. A. Tanquerey, *Synopsis Theologiae dogmaticae*, 1955, editio vigesima octava.

Compendiis evolvi, non solum quia inter Protestantes versamur, qui sacrae Bibliae studio tam sedulo operam navant, sed etiam quia omnis Scriptura divinitus inspirata, utilis est ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum, ad erudiendum in justitia, ut perfectus sit homo Dei, ad omne opus bonum instructus."¹⁸

To upozorenje autora da je u novom izdanju dogmatske teologije posvetio više pažnje biblijskim temeljima i tekstovima govori o novim vremenima u studiju katoličke teologije. Ona će zahtijevati od katoličke teologije da se više posveti studiju svetopisamskih dokumenata i na temelju toga razvijati spekulaciju.

Ovaj tomus obrađuje slijedeća teološka pitanja: 1. *De Fide*; 2. *De Deo Uno et Trino*; 3. *De Deo Creante et Elevante*; 4. *De Verbo Incarnato*. Tanquerey je pravi tomist i zato i sam spominje na više mjesta da je njegova metoda pozitivna i skolastička.

Treći tomus nosi zajednički naslov *Synopsis theologiae dogmaticae*. Iz tiska je izašao 1959. godine, kao dvadeset i treće izdanje. I u ovome tomusu možemo vidjeti osnovne traktate koji se u njemu obrađuju: 1. *De Deo Sanctificante et Remuneratore*; 2. *De Gratia*; 3. *De Sacramentis*; 4. *De Novissimis*. U argumentiranju i teološkom raspravljanju ovakve metode i sistema postojao je ustaljeni metodološki model prema koje se svaka problematika rješavala.

Prvo se postavljalo načelno pitanje (*Status quaestionis*), odnosno razjašnjavalo se što su problem i materija koji se obrađuju. Nakon toga slijedi tvrdnja ili postavka (*Thesis*) o katoličkome nauku i istini. Slijedi razjašnjenje pojmova (*Termini*). Teza tako iznešena stavljena je na dokaznu raspravu (*Probatur*). Ovdje se teolog poziva na prvome mjestu na izvore u Sv. pismu, potom na patrističku teologiju i na koncu na Predaju same Crkve. Na koncu dispute slijedi zaključak (*Conclusio*) koji je plod takva misaonog procesa. Završetak je redovito donosio još dodatna tumačenja (*Scholion* i *Objectiones*). Teološki priručnik A. Tanquereya bio je na Visokoj bogoslovnoj školi u Đakovu temeljnim dogmatskim dokumentom po kojemu se studiralo sve do novijih vremena.

6. Suvremeni teološki studij

Drugi vatikanski sabor unio je u cijelu Crkvu novo ozračje i potrebu novog, prerečenog sadržaja vjere za današnji svijet. Pojam "*aggiornamento*" kao tehnički pojam koncilske teologije zahtijeva nov način govora i u stručnoj teologiji. To načelo ne želi odstraniti klasičnu teologiju iz života pojedine

18 Ad. Tanquerey, *Nav. djelo*, Praefatio, str. VII.

Crkve, nego nastoji sadržaj vjere tako izreći da ga današnji čovjek može razumjeti. Međutim, kulturološki ambijent u kojemu Crkva govori o Bogu veoma je različit, pa je i sam teološki rječnik postao raznolik. Stoga Drugi vatikanski sabor upozorava na takvu problematiku i veli:

"Osim toga Crkva po svojem poslanju i po svojoj naravi nije vezana ni uz koji posebni oblik ljudske kulture, niti uz bilo koji politički, ekonomski ili društveni sistem" (GS 42).

I da bi Crkva to mogla i biti, ona mora naći jezik koji će svaki čovjek razumjeti. To je jezik pojedine kulture, pojedinog naroda ili regije. Kako Crkva tako i teologija koja je u crkvenoj službi mora sebe prilagoditi, akomodirati i pronaći svoje mjesto u kontekstu autohotne kulture.¹⁹

U siječnju 1987. godine dopisom *Kongregacije za katolički odgoj* iz Rima je saopćeno da je Teološki studij Visoke bogoslovne škole u Đakovu afilijiran teološkom studiju Katoličkog bogoslovnog fakulteta u Zagrebu. Od tada je naša Visoka bogoslovna škola (pod novim imenom Teologija u Đakovu) zajedno s Teologijom u Splitu, Teologijom u Rijeci i Franjevačkom teologijom u Makarskoj u svom teološkom studiju dio Katoličkog bogoslovnog fakulteta u Zagrebu. Program je studija isti, s nekim naglascima na posebnosti pojedinog studija. Teološki studij na Teologiji u Đakovu predaje se prema sljedećem rasporedu:

1. *Fundamentalna teologija* ili *Osnovno bogoslovlje*. Uvodni dio pod naslovom *De religione in genere* analizira fenomen religije u ljudskoj povijesti i stvarnosti. Nakon toga slijedi povijesno-teološki studij velikih religija svijeta pod naslovom *Historia religionum*. Te su dvije discipline uvodni dio u teologiju kršćanske objave *Theologia Revelationis*. Kao temeljni teološki traktat teologija objave ima svoje pravo mjesto u životu Crkve. Stoga slijedi govor i teologija o Crkvi pod naslovom *Ecclesia Christi (apologetice)*.

2. *Dogmatska teologija* ima sljedeće naslove: *Fides ut obsequium Deo revelanti; Misterium Dei; Anthropologia dogmatica; De Ecclesia (dogmatice); De Misterio Christi; De Redemptione; Homo in Christo insertus; Mariologia; De sacramentis; De Eschatologia*. Raspored dogmatskih disciplina prati raspored koji je na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Zagrebu. U tom smislu sve takve teološke discipline odgovaraju današnjoj katoličkoj teologiji.

19 Usp. A.R. Crollius SJ/T. Nkéramihigo SJ, *What is so new about inculturation?* Rome, 1984.

Zaključak

Ovaj kratki pregled sadržaja i teoloških disciplina u đakovačkom Bogoslovnom sjemeništu i na Teologiji u Đakovu kroz povijest završit ćemo riječima đakovačkog i srijemskog biskupa mons. Ćirila Kosa koji je ujedno i Veliki rektor Teologije u Đakovu a u povodu afilijacije našega teološkog studija Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Zagrebu:

"Katolički bogoslovni fakultet u Zagrebu sa svojim institutima razvio se u pravo naše nacionalno crkveno učilište. Njemu su se već, osluškujući duh i smjernice pokoncilске Crkve - koja želi kvalitetniji, koordiniraniji i prisutniji rad crkvenih učilišta u životu i djelovanju nacionalnih crkava, - afilijirala južnohrvatska crkvena učilišta Teologija u Splitu i Franjevačka visoka bogoslovija u Makarskoj.

Želeći više kontaktirati naš rad s bogoslovskim središtem i ostalim domovinskim učilištima, više participirati u duhovno-intelektualnom životu i biti prisutniji u životu naše Crkve, zamolili smo Dekanat Katoličkog bogoslovnog fakulteta u Zagrebu i njegovog Velikog kancelara metropolitu kardinala Franju Kuharića, da naša Visoka bogoslovna škola bude afilijirana Fakultetu. Na njegovu molbu Kongregacija za katolički odgoj izdala je dekret o našoj afilijaciji i tako Visoka bogoslovna škola u Đakovu sa svojom svijetlom i bogatom 180 godišnjom tradicijom, osluškujući želju Crkve, i na ovaj način sebe ugrađuje u krvotok domovinske Crkve."²⁰

20 Rubrika *Prenosimo ukratko*, u: Vjesnik Đakovačke i Srijemske biskupije, Revija za pastoralnu orijentaciju svećenika, 2/1987. Biskupov komentar uz objavljivanje *Dekreta* o afilijaciji Visoke bogoslovne škole Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Zagrebu, nutarnja strana na omotu.

Zusammenfassung

Theologisches Studium an der Theologie zu Đakovo

Das Referat stellt gleich zu Beginn eine Definition des theologischen Studiums vor: Theologie ist "intellectus fidei". Theologie im allgemeinen Sinne untersucht zuerst die Offenbarung Gottes als erste und grundlegende Wirklichkeit eines solchen Studiums. Sie will den geoffenbarten Gott in der Verkündigung der Kirche ebenso vorstellen. Theologie will auch eine Antwort auf das menschliche Fragen nach dem Sinn des Lebens geben.

Die theologische Hochschule und das Priesterseminar zu Đakovo wurden vor 191 Jahren (am 26. Oktober 1806) durch den Bischof Antun Mandić gegründet. Als Vorbild für das Hausleben im Priesterseminar zu Đakovo diente das *Pontificium Collegium Germanicum et Hungaricum* in Rom. Vom Hl. Ignatius von Loyola gegründet, wurde dieses Kolleg zum allgemeinen Beispiel wie man ein Priesterseminar aufbauen soll.

Im ersten akademischen Jahr am Priesterseminar in Đakovo im Jahre 1806 unterrichtete man für das erste und das zweite Studienjahr *Instructiones theologicae* und für das dritte und vierte Studienjahr *Dogmatica specialis*. Einer der bedeutendsten Theologieprofessoren von damals war Matija Živković. Seine zehn theologischen Handbücher geben eine erste Information über das damalige theologische Studium.

Eine bedeutende Rolle in dem theologischen Studium hatte auch der Theologe A. Tanqueray. Er hatte Theologie als eine rein scholastische Methode verstanden. In drei Bänden stellt er das ganze theologische Studium vor, das auch am Priesterseminar zu Đakovo gelehrt wurde.

Für das zeitgenössische Theologiestudium nach dem Zweiten Vaticanum folgt die theologische Hochschule in Đakovo dem Lehrplan der Katholischen Theologischen Fakultät in Zagreb nach. Unser theologisches Studium wurde am 10. Januar 1987 dieser Fakultät einverleibt (Affiliatio Facultati Sacrae Theologiae Zagrebiensi).